

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOI

MATERJALE
pedaçoogiliseks
PRAKTIKAKS

TARTU 1966

A-27942,,

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

pedagoogika ja metoodika kateeder

MATERJALE
pedagoogiliseks
PRAKTIKAKS

Teine trükk

TARTU 1966

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

68485

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI
ÜLIÕPILASTE PEDAGOOGILISE
PRAKTIKA JUHEND

Kinnitatud Eesti NSV MN Riikliku
Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee
poolt 11. detsembril 1964.a.

I PEDAGOOGILISE PRAKTIKA ÜLESANDED

Pedagoogiline praktika on üheks tähtsamaks lülilik üliõpilaste ettevalmistamisel pedagoogiliseks tegevuseks.

Pedagoogilise praktika ülesanded on:

- a) tutvustada üliõpilasi eesrindlike pedagoogiliste kogemustega nõukogude noorsoo õpetamisel ja kasvatamisel;
- b) õpetada üliõpilasi iseseisvalt teostama õppe- ja kasvatus-tööd ning loovalt lahendama NKP programmis väljendatud kommunistliku kasvatus ülesandeid;
- c) kinnistada ja süvendada teadmisi ja oskusi, mida üliõpilased on saanud oma eriala distsipliinide ning pedagoogika, metoodika ja psühholoogia õppimisel;
- d) sisendada üliõpilastesse armastust pedagoogilise töö ja pedagoogikute vastu ning äratada huvi teadusliku uurimistöö vastu pedagoogika valdkonnas.

II PEDAGOOGILISE PRAKTIKA VORMID

1. Pedagoogiline praktika toimub Tartu Riiklikus Ülikoolis järgmistes vormides (ajalises järgnevuses):

- a) pioneerilaagri praktika,
- b) koolipraktika:

I etapp - sissejuhatav praktika - 4 nädalat,

II etapp - kompleksne praktika - 4 nädalat,

III etapp - stažööripraktika (ulatus määratakse õppe- plaaniga).

Praktika üldine ulatus ja kalendaarsed tähtajad pii-
ritletakse õppeplaanidega. Praktika sisu määratakse kind-
laks pedagoogilise praktika programmidega.

2. Pioneerilaagri praktika organiseeritakse suvisel
õppetöö vaheajal. Üliõpilased suunatakse kogemuste omandami-
se eesmärgil pioneerilaagritesse kas koosseisulisteks kasva-
tajateks ja pioneerijuhtideks või praktikantideks. Erandjuh-
tudel võib pedagoogika kateedri otsusega pioneerilaagri prak-
tikat sooritada ka majavalitsuste lastegruppides või koolide
pioneerirühmades.

3. Koolipraktika organiseeritakse paremates üldharidus-
likes koolides (kaasa arvatud töölis- ja maanoorte koolid,
internaatkoolid ja pikapäevakoolid). Erandjuhtudel võib peda-
googilise praktika üldjuhi nõusolekul teostada praktikat ka
tehnikumides ja kutsekoolides. Praktika baasidena kasutata-
vate koolide nimekiri kooskõlastatakse haridusministeeriumi-
ga.

III PEDAGOOGILISE PRAKTIKA ORGANISEERIMINE

Koolipraktika

A. Statsionaarsetele üliõpilastele

1. Koolipraktikale suunatakse üliõpilasi I ja II etapil
gruppides - kuni 12 üliõpilast grupis, õppejõu-grupijuhi
juhtimisel. Stažööripraktikale suunatakse üliõpilasi üksikult,
ühe õpetaja juurde mitte rohkem kui 1-2 praktikanti. Koolis
teostab praktikant õppe-kasvatustööd vastavalt praktika pro-
grammile grupijuhi juhtimisel ja aineõpetaja, klassijuhataja
ning vanempioneerijuhi juhendamisel. Kui üliõpilane on varem
töötanud pedagoogina või on õpingute vältel näidanud häid
eeldusi pedagoogiliseks tööks, võidakse teda suunata pedagoo-
gilise praktika ajaks tööle vakantssele õpetaja kohale õpitaval
erialal. Sel juhul makstakse praktikandile stipendiumi asemel
töötasu vastavalt kehtivatele palgamääradele.

2. Lisaspetsiaalsuste alal sooritavad üliõpilased pedagoogilise praktika koos üldise koolipraktikaga samades baasides. Nad kuuluvad vastava lisaspetsiaalsuse alal kas praktika I või II etapil vähemalt 2 tundi ja annavad ise vastava aine metoodiku juuresolekul samuti vähemalt 2 tundi.

3. Kolme päeva jooksul pärast praktika iga etapi algust saab üliõpilane aineõpetajalt praktikatundide teemad ja klassijuhatajalt ülesanded klassi juhtimise ning klassivälise kasvatustöö alal. Vanempioneerijuht või komsomoliorganisatsioon sekretär planeerib koos pedagoogika kateedri esindajaga praktikantide ülesanded ülekoolilise kasvatustöö alal. Nendest ülesannetest lähtudes koostab praktikant individuaalse praktika plaani ning esitab selle hiljemalt kuuendal praktika päeval grupijuhile kinnitamiseks. Stažööripraktika ajal töötab praktikant enda koostatud ning kooli direktori poolt kinnitatud aineõpetaja ja klassijuhataja tööplaanide järgi.

4. Töö kohta kõigil praktika etappidel peab üliõpilane päevikut, mis peab peegeldama praktika programmi täitmist. Päeviku esitab praktikant iga etapi lõpul grupijuhile (koos praktika programmis ette nähtud muu dokumentatsiooniga).

5. Praktika iga etapp lõpeb arvestusega. Stažööripraktika lõpeb diferentseeritud arvestusega, mille hinde fikseerib ja kannab üliõpilase õpinguraamatusse ning protokollile grupijuht, olles eelnevalt konsulteerinud aineõpetaja ja pedagoogika kateedri esindajaga. Hinde fikseerimisel võetakse arvesse kogu üliõpilase tööd praktika ajal ja esitatud dokumentatsiooni. Kui üliõpilase töö praktika ajal hinnatakse mitterahuldavaks, esitab grupijuht teaduskonna dekaanile konkreetse ettepaneku, millal ja missuguses ulatuses peab üliõpilane praktika uuesti sooritama.

6. Stažööripraktika lõpul koostab grupijuht iga praktikandi kohta iseloomustuse, mis säilitatakse üliõpilase isiklikus toimikus ja mida võetakse arvesse ülikooli lõpetamisel üliõpilase kohta üldise iseloomustuse koostamisel.

7. Praktika iga etapi lõpul organiseeritakse igas koolis praktikal olnud üliõpilaste nõupidamised. Nõupidamisi valmistama

vad ette ja juhivad I ja II etapi lõpul - pedagoogika kateedri esindaja, stažööripraktika lõpul - kooli direktor.

8. Pärast koolipraktika lõppu organiseerivad teaduskondlikud juhendajad koos kateedrite juhatajate ja grupijuhtidega erialade kaupa praktika lõppkonverentsi, kus tehakse kokkuvõtteid praktika käigust ja tulemustest. Lõppkonverentsil on soovitatav välja panna praktika materjalid (päevikud, fotod, plaanid) ja üliõpilaste valmistatud näitlikud õppevahendid.

B. M i t t e s t a t s i o n a a r s e t e l e ü l i õ p i l a s t e l e

9. Mittestatsionaarsed üliõpilased, kes on viimase viie aasta jooksul töötanud või töötavad õpetajana õpitaval erialal, vabastatakse pedagoogilisest praktikast, kui nad esitavad oma töö kohta kooli direktori ja ühiskondlike organisatsioonide poolt välja antud positiivse iseloomustuse. Vabastamise kohta teeb praktika üldjuht vastava märkuse üliõpilase õpinguraamatusse.

10. Mittestatsionaarsed üliõpilased, kes on teinud või teevad pedagoogilist tööd, mis ei vasta nende õpitavale erialale, või kes katkestasid oma erialase töö rohkem kui viis aastat tagasi, sooritavad koolipraktika, mille jooksul nad kuuluvad ühes ja samas klassis mitte vähem kui 6 ja annavad ise mitte vähem kui 6 ainetundi ning ühe klassijuhatajatunni. Vähemalt 2 nende tundi külastab grupijuht, kes fikseerib nende põhjal praktika hinde, olles eelnevalt konsulteerinud aineõpetajaga, kelle juures praktika toimis.

11. Mittestatsionaarsed üliõpilased, kes ei ole töötanud ega tööta pedagoogilisel alal, sooritavad pedagoogilise praktika järgmiselt:

- a) kuuluvad V - XI klassis 16 tundi oma erialal;
- b) annavad selles klassis (või nendes klassides), mille juurde nad kinnistatakse, vähemalt 12 tundi oma erialal;
- c) on klassijuhataja abiliseks vähemalt 4 nädala jooksul, andes selle aja jooksul ühe klassijuhatajatunni ja organiseerides vähemalt ühe pioneerikoonduse.

Grupijuht külastab vähemalt 2 praktikandi tundi ja pedagoogika kateedri esindaja kas klassijuhatajatundi või praktikandi poolt organiseeritud pioneerikoondust. Praktika lõpeb diferentseeritud arvestusega; hinde fikseerib ja kannab üliõpilase õpinguraamatusse grupijuht, olles eelnevalt konsulteerimud aineõpetaja ja pedagoogika kateedri esindajaga.

12. Mittestatsionaarsed üliõpilased sooritavad praktika normaalselt samades baasides ja samadel tingimustel kui statsionaarsed üliõpilased. Teaduskondlik juhendaja võib erandjuhtudel lubada praktikat sooritada ka praktikandi elukoha keskkoolis ja väljaspool statsionaarsete üliõpilaste praktika graafikut. Sel juhul lasub kogu vastutus praktikan- di juhendamise eest selle kooli aineõpetajal, kelle juurde praktikant kinnistatakse, ja kooli direktoril. Nad esitavad praktika lõpul praktikandi töö kohta üksikasjalise iseloomus- tuse; iseloomustuses peab olema ka praktika hinne, mille kannab üliõpilase õpinguraamatusse grupijuht.

13. Pioneerilaagri praktikat mittestatsionaarsed üliõpi- lased ei soorita.

IV PEDAGOOGILISE PRAKTIKA JUHTIMINE

Kooli poolsete juhendajate

ülesanded

1. D i r e k t o r (või tema määramisel õppealajuhata- ja) :

a) kindlustab praktika teostamiseks vajalikud tingimused koolis; hoolitseb väljaspool Tartut stažööripraktikal viibi- vate üliõpilaste majutamise eest;

b) tutvustab praktikante kooliga, õpetajate ja õpilaste koosseisuga, kooli dokumentatsiooniga, kooli ruumide ja ma- teriaalse baasiga (kooliaed, töökojad, raamatukogu jne.), õppe- ja kasvatustöö üldise korraldusega; võimaldab prakti- kantidel osa võtta kooli õppenõukogu koosolekutest, tootmis- nõupidamistest, lastevanemate koosolekutest jne.;

c) rakendab praktikante korrapidamisele koolis (koostab selleks graafiku); kinnitab stažööripraktikal viibivate üliõpilaste tööplaanid ja kontrollib nende täitmist; külastab valikuliselt praktikantide tunde ja muid praktikantide poolt korraldatavaid üritusi, võtab osa nende arutlemisest;

d) võtab osa praktika I ja II etapi lõpul korraldatavast praktikantide tootmisnõupidamisest, organiseerib stažööripraktikal viibivate üliõpilaste tootmisnõupidamise.

2. A i n e õ p e t a j a d :

a) määravad koos grupijuhiga üliõpilastele praktika klassid ja planeerivad praktikatundide teemad;

b) tutvustavad praktikante oma tööplaaniga ja õpetamise meetoditega, annavad praktikantidele näidis- ja lahtisi tunde;

c) annavad üliõpilastele konsultatsioone tundide ettevalmistamisel, vaatavad läbi ja kinnitavad tunnikonspektid;

d) viibivad praktikantide tundides ja võtavad osa nende arutlemisest;

e) rakendavad praktikante kirjalike tööde parandamisele, mahajäävate õpilaste abistamisele, aineringide töösse, näitlike õppevahendite valmistamisele ja muudele töödele, mis on seotud vastava aine õpetamisega;

f) võtavad osa praktikantide töö hindamisest;

g) võtavad osa praktikantide tootmisnõupidamisest koolis ja praktika lõppkonverentsist kateedris;

h) koostavad stažööripraktikal viibivate üliõpilaste töö kohta iseloomustuse.

3. K l a s s i j u h a t a j a d :

a) tutvustavad oma klassi juurde kinnistatud praktikante klassi koosseisuga, pioneeri- ja komsomolitööga, õpilaste käitumisega, olulisemate raskustega õppe- ja kasvatustöös klassis;

b) tutvustavad praktikante klassijuhataja töö planeerimisega ja klassijuhataja kohustustega;

c) määravad koos pedagoogika kateedri esindajaga praktikantide poolt antavate klassijuhatajatundide teemad ja muud ülesanded klassivälise kasvatustöö alal; annavad konsultatsioone nende ülesannete teostamiseks, kinnitavad nende plaanid ja võtavad osa nende analüüsimisest;

d) rakendavad praktikante õpilaste kodude külastamisel; määravad õpilase, kelle kohta tuleb praktikandil koostada iseloomustus, retsenseerivad koostatud iseloomustused;

e) võtavad osa praktika lõpul koolis korraldatavatest tootmisõupidamistest.

4 . V a n e m p i o n e e r i j u h t :

a) tutvustab praktikante praktika I etapil pioneeritööga koolis, maleva ning üksikute rühmade tööplaanidega, pioneeritraditsioonidega jms.;

b) kinnitab iga praktikandi pioneerirühma juurde, kus praktikandil tuleb aidata organiseerida vähemalt ühe koonduse läbiviimist, kinnitab koos pedagoogika kateedri esindajaga selle koonduse teema, viibib koondusel ja võtab osa selle analüüsimisest.

P E D A G O O G I L I S E P R A K T I K A P R O G R A M M

I P R A K T I K A N T I D E Ü L E S A N D E D Ü L D I S E L T U T V U M I S E L K O O L I - T Ö Ö G A

1. Praktika eduka sooritamise huvides toimub üliõpilastele praktika I etapi eel pedagoogika kateedri poolt organiseeritud konverents, kus esitatakse ettekandeid koolielu aktuaalsetest probleemidest ja praktikantide tööst koolis.

2. Tutvumiseks konkreetse kooli õppe-kasvatustööga ning selle planeerimisega kuuluvad praktikandid I etapi algul kooli direktori (õppealajuhataja), mõne klassijuhataja, vanempioneerijuhi ja ELKNÜ algorganisatsiooni sekretäri ettekandeid selle kohta, tutvuvad kooli üldtööplaani ning selle koostamise põhimõtetega.

3. Praktika I etapil tutvuvad praktikandid koolimaja sanitaarse olukorraga, ruumide jaotusega, kooliaia, töökodade ja võimlaga, õpilaste toitlustamise korralduse ja arstliku teenindamisega, õpilaste eluruumidega (internaatkoolis), samuti raamatukoguga ja klassivälise lugemise juhtimise süsteemiga koolis.

4. Praktikal viibivad üliõpilased võtavad osa kõikidest õppenõukogu koosolekutest, õpetajate tootmisnõupidamistest, parteiorganisatsiooni lahtistest koosolekutest ja lastevanemate koosolekutest, mis nende praktika ajal koolis toimuvad.

5. Praktikandid viibivad praktika I ja II etapil koolis iga päev vähemalt 4 tundi; puudumine või varem lahkumine on lubatud ainult mõjuvatel põhjustel grupijuhi või aineõpetaja teadmisel; stažööripraktika ajal töötavad praktikandid koolis iga nädal vähemalt 5 päeva.

6. Igale praktikandile antakse I etapi jooksul grupijuhi

ja pedagoogika kateedri esindaja poolt kooskõlastatult mõni küsimus lähemaks läbitöötamiseks, mille kohta praktikant III etapi lõpul esitab kirjaliku referaadi. Töö kirjutamist juhendab ja tööd retsenseerib isik, kes selle andis.

II PRAKTIKANTIDE ÜLESANDED ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖS OMA AINE ALAL

1. Kogemiste omandamiseks õppe- ja kasvatustöös kinnistatakse praktikant igal praktika etapil vastava aineõpetaja juurde, kelle otsesel juhtimisel ta töötab. Selle õpetaja juures kuulab praktikant I etapil kahe nädala jooksul ja II ning III etapil ühe nädala jooksul vähemalt 2 - 3 tundi päevas ning võtab osa nende tundide analüüsimisest. 1 - 2 tundi analüüsib praktikant igal etapil kirjalikult. Lisaks kuulab praktikant ka teiste õpetajate tunde, kogusummas umbes 4 - 5 tundi igal praktika etapil.

Kui koolis, kus praktikant töötab vakantsel õpetaja kohal, on veel teine sama eriala õpetaja, kinnistatakse praktikant tema juhendamisele. Teise aineõpetaja puudumise korral langeb praktikandi juhendamise ülesanne kooli direktorile või õppealajuhatajale.

2. Pärast kuulamisaja möödumist hakkab praktikant ise tunde andma. Praktika I ja II etapil annab ta klassis, mille juurde ta on kinnistatud, kõik vastava aine tunnid. Juhul, kui vastavas aines on tunde vähe, annab praktikant tunde ka mõnes naaberaines või mõnes teises klassis, nii et antavate tundide koguarv ei langeks alla 4 nädalas. Stažööripraktika ajal annavad praktikandid 8 - 12 tundi nädalas.

3. Praktikant võtab kogu praktika aja jooksul oma eriala kohaselt osa kirjalike tööde läbiviimisest, katsete ettevalmistamisest, nõrgemate õpilaste abistamisest, näitlike õppevahendite valmistamisest, ekskursioonidest, õpilasringide töö juhtimisest, temaatiliste õhtute ning konverentside korraldamisest ja muudest koolis vastava aine õpetamisega seoses toimuvatest üritustest.

4. Stažööripraktika ajal koostab üliõpilane oma aine aja-

jaotusplaani üheks õppeveerandiks ja esitab selle koos praktika päevikuga grupijuhile.

III PRAKTIKANTIDE ÜLESANDED KLASSIVÄLISE KASVATUSTÖÖ ALAL

1. Klassivälise kasvatustööga tutvumiseks ja sellealaste kogemuste omandamiseks kinnistatakse iga praktikant kõigil praktika etappidel klassijuhataja juurde, kelle klassis ta annab põhiosa oma aine tundidest. Selle klassijuhataja juhtimisel võtab praktikant osa kõikidest klassi juhtimisega seotud töödest, tutvub klassijuhataja töö planeerimisega ja annab praktika I ning II etapil kummalgi ühe klassijuhatajatunni; stažööripraktika ajal võtab praktikant ühes klassis endale kõik klassijuhataja kohustused. Samuti võtab endale kõik klassijuhataja kohustused kogu praktika perioodiks õpetajana töötav praktikant, töötades klassijuhataja juhendamisel, kelle klassis ta annab kõige enam tunde.

2. Praktika II etapil õpib praktikant lähemalt tundma ühte õpilast, külastab tema kodu ja koostab tema kohta pedagoogilis-psühholoogilise karakteristika. Stažööripraktika ajal süveneb praktikant ühe klassi tundmaõppimisse ja koostab selle klassi karakteristika.

3. Praktika I ja II etapil teostab praktikant kummalgi vähemalt ühe ülekoolilise kasvatusliku ürituse (seinalehe väljaandmine, kultuurihommiku, aktuse, konverentsi korraldamine vms.). Stažööripraktika ajal lülitub praktikant ülekoolilisse kasvatustöösse kooli üldtööplaani alusel võrdselt teiste õpetajatega.

4. Iga praktikant võtab kogu praktika jooksul osa korraldamisest koolis ühel päeval nädalas, jälgib õpilaste käitumist enne õppepäeva algust, vahetundidel, sööklas ja pärast õppepäeva lõppu.

5. Pioneeritöö alal kogemuste omandamiseks abistab iga praktikant I etapil 4 nädala jooksul üht pioneerirühma ja võtab osa vähemalt 1 pioneerikoonduse läbiviimisest.

6. Komsomolitöö alal kogemuste omandamiseks peab prakti-

kant praktika II etapil kontakti selle klassi komsomoliorganisatsiooniga, kus ta teostab õppetööd. Ta on vastava klassi komsomoliorganisatsiooni sekretärile (grupiorganisaatorile) abiks töö planeerimisel ja korraldamisel ning võtab aktiivselt osa vähemalt ühe komsomoliürituse läbiviimisest.

7. Stažööripraktika ajal koostab praktikant klassijuhataja tööplaani ühe õppeveerandi kohta ja esitab selle praktika lõpul pedagoogika kateedri esindajale.

IV ARUANDLUS PRAKTIKA KOHTA

1. Praktikant peab kogu praktika kestel päevikut, kuhu ta märgib kronoloogilises järjekorras kogu oma töö praktikandina. Iga praktika etapi lõpul esitab praktikant päeviku grupijuhile.

Koos päevikuga esitatakse:

I ja II etapi lõpul

- a) aruanne kindlaksmääratud vormi kohaselt,
- b) 1 - 2 kuulatud tunni kirjalik analüüs,
- c) 1 - 2 antud tunni konspekt,
- d) 1 klassijuhatajatunni konspekt,
- e) 1 klassivälise ürituse plaan.

Lisaks sellele esitatakse

I etapi lõpul

pionserirühma töö analüüs,

II etapi lõpul

ühe õpilase pedagoogilis-psühholoogiline karakteristik. Stažööripraktika lõpul esitatakse

- a) klassi karakteristik, ja
- b) oma aine ajajaotusplaan üheks õppeveerandiks,
- c) klassijuhataja tööplaani üheks õppeveerandiks ja
- d) referaat praktikandile määratud teemal.

2. Praktika I ja II etapi lõpul korraldatakse koolides praktikantide nõupidamised, kus tehakse kokkuvõtteid praktikast. Stažööripraktika lõpul korraldatakse praktika lõppkonverents. Nendest üritustest osavõtt on praktikantidele kohus-

tuslik.

3. Praktika lõpeb kollokviumiga, mille käigus selgitatakse, kas praktikant täitis praktika programmi ja millisel tasemel. Kollokviumi tulemusena fikseeritakse praktika hinne. Kollokviumist võtavad osa grupijuht, pedagoogika kateedri esindaja ja aineõpetaja.

JUHISEID ÕPPETUNNI VAATLEMISEKS JA ANALÜÜSIMISEKS

Õppetunni vaatlemine on efektiivne ja annab vajalikku informatsiooni ainult teatud tingimustel. Tunni vaatlemiseks peab olema püstitatud kindel ülesanne, mida just soovitakse välja selgitada. Vaatleja peab olema tunni jälgimiseks ette valmistatud: tuleb teada saada, missugusel teemal tund toimub, et vajaduse korral värskendada oma teadmisi vastavas küsimuses; oluline on meemutada ka vastava aine metoodika põhiprobleeme; tuleb tutvuda õpilaste hinnetega vastavas aines ja varem teostatud kontrollimiste tulemustega. Mõnel juhul on kasulik eelnevalt tutvuda ka õpetaja tunni-tööplaaniga.

Vaatlus on edukam, kui juhinduda vaatluskavast. Viimase sisu sõltub vaatluse konkreetsest ülesandest. Õpetaja tööga üldise tutvumise korral võib rakendada järgmist kava.

1. Üldised tingimused tunnis

Puhtus, kord ja õhk klassiruumis. Segavate kõrvalärritajate olemasolu (kära kõrvalruumides jms.).

2. Tunni sisu

Tunnimaterjali valiku ja selgitamise teaduslik ning poliitiline põhjendatus, side kaasaja eluga.

Kui otstarbekalt oli materjal liigendatud? Kuivõrd vee-nev oli järelduste fikseerimine? Millisel määral kindlustas see õpilaste aktiivse mõttetöö? Millisel määral rakendati õpilaste varasemaid teadmisi ja kogemusi? Millist materjali korrati? Kuivõrd otstarbekas oli vastava materjali kordamine antud ühenduses?

Millist materjali kasutati harjutamiseks? Kuivõrd sobiv

oli see harjutamise eesmärgi ja kasvatusseisukohalt?

Milline oli tunni alusel õpilaste teadmiste, oskuste ja vilumuste tase? Õpilaste väljendusoskuse iseloom?

Milline oli kodule ülesannete iseloom ja nende didaktiline ning kasvatuslik sobivus?

3. T u n n i m e t o o d i k a n i n g o r g a - n i s a t s i o o n i l i n e v o r m

Kuivõrd otstarbekalt olid valitud uue aine esitamise, kontrollimise ja harjutamise meetodid, kordamise võtted? Millised teised meetodid ja võtted oleksid võimud olla paremad või sama efektiivsed antud tingimustes? Kuivõrd valitud metoodika kindlustas kõigi õpilaste aktiivse töö kogu tunni vältel? Millisel määral oli antud metoodika juures võimalik individualiseerida nõrgemate ja tugevamate õpilaste ning klassikursuse kordajate tööd?

Õppevahendite kasutamise otstarbekus.

Milline oli tunni tüüp? Kuivõrd põhjendatud ning paratamatu oli kasutatud tunni ülesehitus ja erinevate osade ajaline ulatus?

4. Õ p e t a j a i s i k j a õ p i l a s t e k ä i t u m i n e t u n n i s

Õpetaja kõne iseloom. Õpetaja käitumine tunnis. Kuidas lahendas õpetaja tunnis ootamatult tekkinud probleeme? Kas ta suutis kogu klassi tegevust jälgida ja reageerida muutustele õpilaste töös ning käitumises? Kuidas suhtus õpetaja õpilastesse?

Kas õpilased olid tähelepanelikud; millistel juhtudel võis täheldada tähelepänu rangemist? Kuivõrd õpilased ilmutasid oma initsiatiivi ja huvi toimuva töö vastu? Millised õpilased torkasid eriti silma positiivses või negatiivses mõttes?

5. T u n n i e e s m ä r k

Kas tunni käigust ilmses, et õpetajal on püstitatud

selged didaktilised ja kasvatuslikud eesmärgid? Kui selgelt peeti neid silmas kogu tunni käigus? Millisel määral saavutati püstitatud eesmärgid?

Vaatluskava mõte on keskendada tähelepanu teatud põhiküsimustele. Vaatluse tulemused tuleb fikseerida tunni käigus, eristades igal momendil tunni sisu, metoodika ja õpetaja ning õpilaste käitumise külge. Pärast tunni vaatlemist tuleb teha analüüs. Analüüs on soovitatav esitada vaatluskava punktide järjekorras.

KLASSIJUHATAJA TÖÖ PLANEERIMISEST

1. Klassijuhataja töö planeerimisel tuleb toetuda partei ja valitsuse otsustele hariduse ja kasvatustöö alal ning Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt välja antud klassijuhataja töö põhimäärusele. Kui koolis on välja töötatud ühtlustavaid materjale, nagu klassijuhataja tundide temaatika, siis tuleb ka nendega enne planeerimist tutvuda.

2. Plaani koostamisel tuleb lähtuda kooli üldtööplaanist, pioneerimaleva ja komсомoliorganisatsiooni plaanist; arvestada oleks vaja ka ringide ja kollektiivide töökavasid.

3. Plaani koostamise eel tutvuda dokumentatsiooni kaudu ja vestluse teel klassijuhatajaga kogu tööga, mis on klassis varem toimunud, et kindlustada järjekestvus klassi kasvatustöös.

4. Vestluses klassijuhatajaga välja selgitada antud klassi iseloom ja vajadused kasvatustöö osas.

5. Konkreetsete ürituste kavandamisel tuleb silmas pidada järgmisi üldisi põhimõtteid:

a) kasvatustöö peab olema suunatud kollektiivi tugevdamisele, kuid peab samaaegselt silmas pidama kõiki üksikõpilasi, neile tuleb luua võimalus tunda ennast kollektiivile vajalikuna ning elada üle kollektiivi tähelepamu ja kontrolli; eriti tuleb mõelda enesessetõmbumud ja kollektiivi elust kõrvale jäämud õpilaste kaasatõmbamisele;

b) tuleb taotleda õpilaste teadvuse ja praktilise käitumise ühtsust; viimast laadi kasvatustöö on sisuliselt harjutamine, mis on paratamatult vajalik, et ideed ja põhimõtted muutuksid veendumusteks ning kogu käitumise reguleerijaks;

c) on vaja leida peamine lüli kasvatustöös antud momendil, raskuspunkt, millest lähtudes kujundatakse kogu plaan, selle kõik lõigud; ei ole õige tegelda lühikese perioodi

jooksul mitmete kasvatustöö üksikküsimustega, see muudaks töö poolikuks ja pealiskaudseks.

6. Klassijuhatajal tuleb töötada õpilaskollektiiviga ja üksikõpilastega, õpetajate kollektiiviga ja lastevanematega.

7. On otstarbekas klassi õppe-kasvatustöö olukorda ise loomustavad hinnangud anda plaani sissejuhatusena, ning sellest lähtudes planeerida sisuline töö.

K l a s s i j u h a t a j a t ö ö p l a a n i s t r u k t u u r

Sissejuhatus.

I. Töö klassikollektiiviga.

1. Pioneeri- ja komsomoliorganisatsiooni abistamine.

Antud lõik ei tohi dubleerida vastavate organisatsioonide plaane. Siin nähakse ette abinõud aktiivi suunamiseks, organisatsioonide autoriteedi tugevdamiseks klassis.

2. Õpilaskollektiivi organiseerimine ja kujundamine.

Siin fikseeritakse üritused, mille eesmärgiks on klassi õpilaste ühtekuuluvuse tugevdamine, terve avaliku arvamuse loomine ja arendamine klassis, kollektiivi kontrolli tugevdamine üksikõpilaste töö ja käitumise üle.

3. Õpilaste moraalsete, esteetiliste ja poliitiliste

veendumuste kujundamine.

Selles lõigus antakse eelkõige klassijuhatajatundide teemad kõlbelistes, esteetilistes ja poliitilistes küsimustes, kutsealase suunamisega seotud üritused, kohtumised, ekskursioonid, matkad, ühiskülastused, arutelud jne.

4. Õppetöö tingimuste parandamine.

Antud lõigus kavandatakse üritused ühenduses õpilaste koduse töö koormuse reguleerimisega erinevates ainetes ja eri nädalapäevadel, kindla päevarežiimi juurutamisega, iseseisva õppetöö metoodika parandamisega, mahaäävate õpilaste abistamisega.

II. Töö õpetajatega.

Selles lõigus fikseeritakse probleemid, milles on vaja saavutada tegevusühtsus, samuti klassi õpetajate nõupidamiste (kutsutakse kokku vastavalt vajadusele) temaatika.

III. Töö lastevanemate ja üldsusega .

Kavandatakse kontakti pidamine kodude, vanemate töökohtade, šeflusaluste asutuste ja õppe-tootmispraktika baasidega. Fikseeritakse lastevanemate koosolekute temaatika ning baasettevõtates peetavate vestluste teemad.

IV. Individuaalne töö raskemini kasvatatavate õpilastega.

Kavandatakse abinõud nende õpilaste sidumiseks klassikollektiiviga, nende õppeedukuse parandamise teed.

Plaan on soovitav vormistada tabelina:

Jrk. nr.	Töö sisu	Teostamise aeg	Teostajad	Märkusi

Aeg	Töö klassikollektiiviga	Töö õpetajatega	Töö lastevanemate ja üldsusega	Individuaalne töö õpilastega

Klassijuhataja tööplaan on aluseks kogu klassis toimivale tööle, ka pioneeri- ja komsomolitöö plaanid klassis lähtuvad sellest.

KLASSI PEDAGOOGILISE KARAKTE- RISTIKA KOOSTAMISE KAVA

1. Üldised andmed

Kool, klass. Millal ja kuidas olemasolevas koosseisus komplekteeriti? Õpilaste arv klassis, neist poisse ja tüdrukuid. Kui palju õpilasi kuulub pioneeri- ja komsomoliorganisatsiooni?

2. Klass kui kollektiiv

Kas õpilastel võib täheldada "meie"-tunnet ühenduses oma klassiga? Millistes olukordades see ühtekuuluvus on ilmnenud? Kuidas on klass kui tervik häälestatud õppimise, õpetajate, teiste klasside ja ülekooliliste ürituste suhtes? Kuidas suhtub klass üksikute õpilaste mitmesugustesse negatiivse käitumise faktidesse? Milline on pioneerirühma või komsomoliorganisatsiooni mõju ja autoriteet klassis? Millele see mõju peamiselt tugineb? Mida on klassijuhataja ette võtnud pioneerija komsomoliorganisatsiooni autoriteedi tugevdamiseks? Missuguseid rühmitusi (kampu) on klassis? Kuidas nad mõjuvad kollektiivile? Keda aktivistidest kaaslased eriti arvestavad, keda mitte? Millest see võiks tingitud olla? Kas klassis on kollektiivist eraldunud, enesestõtõmbunud õpilasi? Mis on põhjustanud kollektiivi kujunenud ilme? Mida on klassijuhataja seni teinud kollektiivi kujundamiseks? Mida oleks veel vaja ette võtta klassikollektiivi tugevdamiseks ja selle sidumiseks koolikollektiiviga?

3. Klassi õppe edukuse olukord

Kui palju on klassis antud aastal puudulikult edasijõudvaid õpilasi? Millistes ainetes on edukus kõige madalam? Millest see võib tingitud olla? Kuidas jõuavad edasi klassikursuse kordajad? Missugune on huvi tootmiseriala vastu ja edukus

vastavates ainetes? Kes õpilastest töötab alla oma võimete?
Kas õpetajad on midagi teinud töö individualiseerimiseks?

4. Õpilaste huvialad ja harrastused

Millistest ringidest ja massilistest üritustest võtavad õpilased osa? Missugune on osavõtu iseloom (passiivne kuulaja, ürituse organisaator, aktiivne osavõtja jne.)? Kes on jäänud kõrvale klassivälisest tööst? Miks? Mida on klassivälise töö alal organiseeritud klassi piires? Missugune on selles olnud pioneeri- ja komsomoliorganisatsiooni osa? Kes võtavad osa koolivälisest tööst? Kuidas kasutatakse kooli- ja klassikol- lektiivi huvides koolivälistes asutustes omandatud teadmisi ja oskusi? Missuguseid individuaalseid harrastusalasid on üksikutel õpilastel (kollektsioonid, kirjandus jne.)? Kuidas kasutatakse neid kogu klassi kasvatus töö huvides? Milliseid uusi huvialasid ja harrastusi peaks arendama?

5. Õpilaste moraalne ja poliitiline

Milliste moraalnormide ja käitumisreeglite rikkumist on esinenud klassis? Mis on selle taga, kas reeglite vähene tundmine, puudulikud veendumused normide õigsuses või vajalike käitumisharjumuste puudumine? Mida on õpetaja pidanud peamiseks kõlbelise kasvatus alal? Mida on tehtud terve avaliku arvamuse kujundamiseks? Kuivõrd õpilased huvituvad poliitilise elu nähtustest? Milles see huvi konkreetselt avaldub? Kuivõrd suundetakse langetada iseseisvalt õigeid poliitilisi hinnanguid? Kuidas on klass osa võtnud üldrahvalikest pidu- ja tähtpäevadest? Kuidas on klass suhtunud ühiskondlikult kasulikusse töösesse? Milline on kodu mõju õpilaste moraalsele ja poliitilisele arengule? Milliseid puudujääke on tähele pandud õpilaste maailmavaates? Milliseid ülesandeid on klassijuhataja endale seadnud ideelis-poliitilise kasvatus alal? Mida peaks edaspidi tegema?

ÕPILASE PEDAGOOGILISE KARAKTE- RISTIKA KOOSTAMISE KAVA

1. Biograafilised andmed ja kodused tingimused

Tähtsamad faktid õpilase elust, mis on mõjutanud tema arenemist: senine haridustee, perekonna koosseis, majanduslik ja kultuuriline olukord kodus, koduse kasvatuse iseloom, vanemate suhtumine koolisse, kodu mõju õpilasele; muud õpilast mõjustavad tegurid väljaspool kooli (ümbruskond, tuttavad).

2. Füüsiline seisund

Kas õpilasel on mingeid tervisehäireid, mis takistavad normaalset tööd: meelelundite vead, puhtus, hügieenilised harjumused.

3. Suhtumine õppimisse ja tootvasse töösse ning edukus õppimises ja töös

Suhtumine õppetöösse üldse ja üksikutesse ainetesse; millistes õppeainetes tugev, millistes on raskusi; vaimsed võimed, mälu, mõtlemise ja kõne areng. Suhtumine tootvasse töösse üldse ja üksikutesse tööliikidesse; tööoskused. Töödistsipliin õppe- ja tootvas töös.

4. Huvid

Millistest kooli- ja klassivälistest ringidest ja üritustest võtab osa; lugemishuvid; huvi meelelahutuste vastu. Millistel aladel ilmnevad suuremad võimed. Kavatsused kutsevaliku suhtes.

5. Moraalne pale ja iseloom

Kõlbelised ja ühiskondlikud vaated, printsiipaalsus. Kuumine pioneeri- või komsomoliorganisatsiooni; asend ja ak-

tiivsus. Suhtumine ühiskondlikusse töösse. Asend klassikollektiivis: suhtumine kaasõpilastesse ja kaasõpilaste suhtumine temasse; suhtumine tütarlastesse (poistesse), suhtumine iseendasse. Muud silmapaistvamad iseloomomadused. Õpilasreeglite täitmine koolis ja väljaspool kooli; kultuurse käitumise harjumused.

6. Kasvatustöö

Millised kasvatuslikud vahendid avaldavad õpilasele kõige suuremat mõju; millises suunas tuleks õpilast edaspidi kujundada.

P E D A G O O G I L I S E P R A K T I K A

A R U A N N E

Esitatakse grupijuhile praktika viimasel päeval.

Nimi, eesnimi Eriala
oli praktilisel koolis,
kinnistati klassi juurde.
Opetaja , klassijuhataja
Kuulatud tunde: oma erialal
teistes ainetes
klassijuhatajatunde
Antud tunde: oma klassis
teistes klassides
K o k k u

Antud klassijuhatajatund klassis 196...a.
teemal
Teostatud järgmised klassivälised üritused (missugune üritus,
millal toimus, missuguses klassis, missugusel teemal):.....
.....
.....
.....

Tartus, 196... a.

.....
Praktikandi allkiri.

náidismaterjale

N. KESKKOOLI V^B KLASSI ÕPILASE GEORGE. KARAKTERISTIKA

Koostanud T. K a l g a n ,
inglise filoloogia osakonna V kursuse üliõpilane.

Georg E. on pärit neljalapselisest perekonnast, ta on eelviimane neljast pojast. Perekond on väga intelligentne, kodus harrastatakse muusikat.

Georgi elamis- ja õppimistingimused on suurepärased: perekond elab avaras, maitsekalt ning kunstipäraselt sisustatud kommuunalkorteris.

Vanemad on lastele suureks autoriteediks, kodu mõju lastele on tugev. Ema huvitub pidevalt poja õppeedukusest ja käitumisest, kuid on seejuures Georgist liiga heal arvamusel. See põhjustab poisi juures enese teistest targemaks ja paremaks pidamist ning eraldumist klassikollektiivist. Oma klassikollektiivist ei sõbrusta ta eriti kellegagi. Georgi pinginaaber Raivo, rühmanõukogu esimees ja eeskujulik õpilane, elab kõrvalmajas, kuid poisid käivad teineteise juures ainult koolivaheaegadel.

Georg on füüsiliselt normaalselt arenemud, raskemaid haigusi ei ole ta põdenud (võimlemistunnis oli tema aimukeseena lühikeses spordiriietuses).

Õppeedukus on Georgil hea. Kõrvuti väga heade hinnetega esineb tal jooksvalt ka üksikuid ebarahuldavaid hindmeid, seda just täitmata jäetud koduste ülesannete eest.

Võrdselt andekas igal alal, huvitub Georg eriti kirjan-dusest, ajaloo- ja geograafiast. Ta loeb palju, eriti armastab ta reisikirjeldusi ja ajaloolisi romaane.

Mälu, mõtlemine ja kõne on tal arenemud kiiremini kui enamikul tema klassikaaslastest, seetõttu suhtub ta teatava

üleolekuga oma eakaaslastesse, eriti tüdrukutesse. Ta tahab, et tema sõna oleks määrav ning solvub, kui ta soove ei rahuldata. Klassikollektiiv on sellest teadlik ja püüab temast seda joont kaotada.

Õppetundides taotleb Georg, et õpetaja teda küsiks. Vastasel korral püüab ta pisivallatustega silma paista. Ja igast täbarast olukorrast oskab ta "puhtalt välja tulla".

Georg võtab osa ajalooringi tööst ning käib muusikakoolis. Kujutavast kunstist ei ole ta huvitatud, kunstinaätustel ei armasta ta käia.

Õpilasreeglitest üleastumisi ei ole Georgil olnud, poiss paistab silma rõhutatult viisaka käitumisega. Ekskursioonidel ja muudel klassi ühistel üritustel püüab ta viibida õpetaja läheduses ning avaldab heameelega oma arvamust.

Georg on väga tundlik igasuguste karistuste suhtes. Hästi tehtud märkusest piisab tema korralekutsumiseks.

Õpetajad ja eriti klassijuhataja peaksid jälgima, et Georg suhtleks rohkem oma klassikaaslastega, leiaks klassist endale sõpru. Temas tuleb püüda arendada enesekriitilisust, vältida kõrgendatud enesehinnangu tekkimist, mis näib olevat tema arengus peamine oht.

N . KESKKOOLI VIII ^B KLASSI KARAKTERISTIKA

Koostanud E . S o k k ,
bioloogiasegakonna V kursuse üliõpi-
lane .

Klassis on 30 õpilast, neist 14 poissi ja 16 tüdrukut.
Komsomliorganisatsiooni kuulub praegu 19 õpilast.

Klassil hakkab välja kujunema "meie"-tunne. Õpilased soovivad teha kõike ühiselt, kogu klassiga. Kui mõne ürituse korraldamisel tüdrukute ja poiste huvid ei lange kokku, siis viiakse kommunistlike noorte eestvõttel klassis läbi arutelu, selgitatakse välja, milles on tehtud viga ja kuidas edaspidi toimida, et ühised üritused pakuksid kõigile võrdselt huvi.

Klass on huvitatud kõrgest õppeedukusest. Kui selles klassis toimus kontrolltöö, siis enne järgmist vastava aine tundi, mil see oleks kätte antud, käidi mitu-mitu korda küsimas, kuidas "meie klassil" on töö läinud. Iseloomulik on, et tundi huvi, kuidas kogu klass on töö teinud. Võrdlusena ei tundnud paralleelklass kunagi huvi oma tööde tulemuste vastu, vähemalt ei tulnud seda kunagi küsima.

Tundub, et õpilased suhtuvad austusega oma õpetajatesse, ka praktikantide suhtes olid nad väga heatahtlikud.

Klass ei kiida heaks üksikute korrarikkujate tempe. Kommunistlikel noortel on klassis autoriteeti. Arvatavasti on see tingitud asjaolust, et komsooliaktivistid on eeskujulikud õppimises ja aktiivsed ka klassivälises töös, et nad oskavad arvestada kaaslasi ja olla kõigi ürituste hingeks ning organisaatoreiks. Klassijuhatajana püüdsin kommunistlikes noortes veelgi arendada organiseerimisvõimet.

Klassis ei ole eraldunud rühmitusi, ainult poiste ja tüdrukute vahel ei valitse alati üksmeel. Viimane asjaolu

raskendab ühiste ürituste läbiviimist, kuid seda enam tuleb püüda neid korraldada, arvestades eriti, et need pakuksid huvi poistele. Lõhenemise üheks oluliseks põhjuseks on nähtavasti tõsiasi, et tüdrukute ja poiste õppeedukus ei ole üldse võrreldav: tüdrukutest on üheksal tunnistusel aimult neljad ja viied, poiste hulgas ei ole aga ühtegi neljale ja viitele õppijat. Tuleb leida teid poiste huvi tõstmiseks õppeainete vastu, õhutada neid õppima.

Kaaslased arvestavad aktivistidest eriti Pille P.-d, Kristi K.-d ja Jaan K.-d, sest nad on õiglased ja ausad ning oskavad oma kaaluka sõna maksmata panna. Vähem arvestatakse H.-d ja N.-i, nad on veidi upsakad. Üldse heidavad poisid tüdrukutele ette, et viimased on uhked. Seda küsimust tuleb nähtavasti klassis arutada. Kollektiivis on ka üksikuid endassetõmbunud õpilasi: P., M. ja L. Klassijuhataja ja aktivistide ülesanne oleks neid ühistesse üritustesse kaasa tõmmata, anda neile jõukohaseid ja meelepäraseid ülesandeid, et nad kogeksid, et ka nemad on klassile kui kollektiivile vajalikud.

Klassijuhatajana aitasin kommunistlikel noortel läbi viia arutelud "Klassikollektiivist" ja "Mida soovivad sinus näha klassikaaslased". Vestlesin individuaalselt mõnede kollektiivist eraldunud õpilastega. Viisime klassiga läbi ühiseid üritusi (klassiõhtu, ekskursioon jne.). Viimaseid tuleks edaspidi veelgi rohkem korraldada, tuleks innustada õpilasi osa võtma ülekoolilistest üritustest, korraldada võistlusi, koosviibimisi jne. paralleelklasside vahel.

Käesoleval poolaastal on klassis viis puudulikult edasi jõudvat õpilast, seega oleme ülekoolilises järjestuses viienadal kohal. Kõige rohkem raskusi on vene ja inglise keelega, matemaatika ja füüsikaga. Need on ained, mis nõuavad aastaid pidevat tööd, ja kui korra on jäänud lüngad, on raske aru saada. Küllap seetõttu kipuvad komistuskiiviks saama just need ained. Alia võimete töötavad K., T., L. ja K₂. Töö individualiseerimiseks on õpetajad paraku vähe teinud.

Nii poisid kui tüdrukud tegelevad spordiga. Tütarlaste

huvid kalduvad lisaks veel kunstivalda: paljud neist käivad muusika- ja kunstikoolis. Poisse aga huvitab üldiselt rohkem tehnika (raadiotehnika, kinoasjandus, puutöö jne.). Ringide tööst võtavad kõik õpilased aktiivsete liikmetena osa. Klassi seintel on oma klassi "kunstnike" maalid. Poisid on kultuurihoone ringis omandanud filminäitamise oskuse ja demonstreerivad nüüd oma klassile õppefilme. Puutööringis omandatud oskusi rakendatakse festivalikülalistele mälestusesemete valmistamisel, muusikakooli klaveriklassi õpilased esinesid kooli nääripeol jne. Õpilaste huvialade laiendamiseks tuleks neid suunata kirjanduse, eriti venekeelse kirjanduse lugemisele ning äratada huvi luule vastu. Samuti tuleks korraldada matku kirjanduslikesse kohtadesse.

Tublisti on veel tööd, et kujundada õpilastes vajalikke käitumisharjumusi. Poistel kipuvad käed vägisi püksitaskutesse; ka siin tuleb otsustavalt vahele astuda, et see ei kujuneks eluaegseks harjumuseks.

Õpilased ei tunne küllaldaselt huvi poliitilise elu nähtuste vastu, kuna nad oskavad neid veel vähe analüüsida, neile iseseisvalt hinnangut anda. Klass võtab tervikuna osa üldrahvalikest pidu- ja tähtpäevadest, kuid esialgu mitte organisaatorina. Ühiskondlikku tööd tehakse üldiselt meel- sasti, klassis on vaid paar virisejat. Klassi enamus neid tööst kõrvalhoidjaid ei toeta.

Senisest rohkem tuleb õpilasi kaasa tõmmata ideelis-poliitiliste küsimuste arutamisele, sagedamini tuleks läbi viia poliitinformatsioone, päevakohaste küsimuste arutelusid, korraldada viktoriine jne. Poliitilise elu sündmuste jälgimine peab kujunema õpilastele harjumuseks, eluliseks vajaduseks.

S I S U K O R D

1. Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilaste pedagoogilise praktika juhend 3
2. Pedagoogilise praktika programm10
3. Juhiseid õppetunni vaatlemiseks ja analüüsimiseks ..15
4. Klassijuhataja töö planeerimisest18
5. Klassi pedagoogilise karakteristikate koostamise kava21
6. Õpilase pedagoogilise karakteristikate koostamise kava23
7. Pedagoogilise praktika aruanne25
8. Näidismaterjale27

Тартуский государственный университет
ЭССР, г. Тарту, ул. Пилкооли, 18

МАТЕРИАЛЫ
ПО ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ

На эстонском языке

Vastutav toimetaja H. Kurm
Korrektor L. Päss

=====

TRU rotaprint 1966. Trükiroognaid 2. Ting-
trükiroognaid 1,8. Arvestusroognaid 1,5.
Trükiarv 500. Paljundamisele antud 31. VIII
1966. MB 07537. Tell. nr. 410.

Hind 4 kop.

Hind 4 kop.

A-27942

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00446329 7